

**Професійна підготовка учнів у підвищеному спеціальному училищі
Німеччини як вагомий чинник становлення особистості**

У статті висвітлено вплив професійної підготовки на розвиток та становлення сучасної особистості, охарактеризовано типи та навчальні напрями підвищеного спеціального училища Німеччини, досліджено основні види контролю успішності учнів у цьому навчальному закладі.

Ключові слова: *особистість, становлення особистості, професійна підготовка, навчальний напрямок.*

Процес професійної підготовки спеціалістів є складною за своєю структурою, багатоаспектною та багатофункціональною системою дидактичного впливу на особистість з метою формування навичок і вмінь, необхідних для ефективного здійснення майбутньої професійної діяльності. Йдеться про те, що сучасний спеціаліст повинен зріло мислити й активно діяти, виявляти інтерес до теоретичних знань та вміло застосовувати їх на практиці. Освіта, як основа розвитку та становлення особистості, суспільства, держави є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства [1: 6-27]. Основними її орієнтирами є формування творчої особистості, що здатна саморозвиватися та самостверджуватися. Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних її членів, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує істотного посилення самостійної і продуктивної діяльності учнів, розвитку їх особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуючись у житті суспільства [2: 16-25].

У даному контексті важливим для нашої держави є досвід Німеччини. Саме у цій державі надається першочергового значення становленню творчої, самостійної, інтелігентної та ініціативної особистості, що сприяє обґрунтованому та свідомому вибору майбутньої професійної діяльності. Процес професійного самовизначення особистості розпочинається ще у початковій школі і триває аж до закінчення середньої школи першого ступеня. Впродовж десяти років учні, їх батьки та професійні консультанти визначаються з типом навчального закладу другого ступеня у якому буде навчатися дитина. Власне від цього вибору залежить майбутня професійна і наукова діяльність учня. Вибір навчальних закладів другого ступеня є достатньо великим. Після закінчення одних — школярі одержують професію і приступають до професійної діяльності, закінчення інших — дає можливість продовжувати свій професійний шлях і приступати до здобуття вищої освіти. Критеріями поділу учнів є, насамперед, тип середнього навчального закладу першого ступеня, який закінчила дитина та середній бал атестату. Так, наприклад, після закінчення головної школи старшокласники приступають до здобуття майбутньої професії переважно в дуальній системі професійної підготовки, що поєднує у собі навчання на підприємстві з навчанням у професійній школі і триває, як правило, від 2-х до 3-х років, залежно від обраної професії. Випускники реальної, загальної шкіл та гімназії мають набагато більше можливостей вибору.

Проблема професійної освіти Німеччини та її вплив на становлення та розвиток особистості є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних дослідників: Н.Абашкіной, І.Акімовой, Г.Андрощука, Л.Бикасовой, В.Кларіна, Р.Арнольда, У.Бека, Х.Беннера, В.Грайнерта, Г.Грунера, А.Келя, Г.Кершенштайнера, В.Лемперта, Є.Мунха, Г.Патцольда, Х.Фюра, Р.Цедлера, В.Штратенверта та інших.

Одним з наймолодших та достатньо популярних навчальних закладів другого ступеня Німеччини є *підвищене спеціальне училище (Fachoberschule)*. Його популярність пояснюється тим, що після успішного його закінчення

школярі мають змогу приступити до здобуття вищої освіти. Як свідчать матеріали дослідження, це училище було створено на основі погодження Постійної конференції міністрів освіти і культури федеральних земель Німеччини (КМК) у 1969 р., у 1982 р. документ про цей навчальний заклад було оновлено [3: 172]. Навчання у підвищеному спеціалізованому училищі триває, як правило, у 11 та 12 класах (у деяких федеральних землях, наприклад у Північно-Рейнській Вестфалії з 2004 р. та у Баварії ще у 13 класі). Навчання закінчується складанням випускних іспитів та одержанням диплому, що надає право вступу до спеціалізованого вищого навчального закладу.

Навчання у цьому училищі відбувається, в основному, за такими навчальними напрямами: «Економіка сільського господарство», «Економіка, Управління і Право», «Соціальне забезпечення», «Техніка», «Економіка сільського господарства», «Дизайн». (Таблиця 1) [4: 1]:

Таблиця 1

Перелік основних напрямів підготовки у підвищених спеціальних училищах Німеччини

<i>Навчальний напрям</i>	<i>Основні навчальні предмети</i>	<i>4-тий іспит</i>
Економіка сільського господарство	Біологія	Біологія
Дизайн	Креслення, Вчення про дизайн	Креслення
Медичний (здоров'є)	Основи медицини, Основи економіки підприємства у секторі здоров'я	Основи медицини / Основи економіки підприємства / Бухгалтерський облік
Соціальне забезпечення	Педагогіка/Психологія	Педагогіка/Психологія
Техніка	Математика, Фізика	Фізика/Техніка
Економіка, Управління та Право	Основи економіки підприємства і бухгалтерський облік, Право	Основи економіки підприємства і бухгалтерський облік

Згідно з матеріалами вивчення, у Баварії існує 5 навчальних напрямів [4: 1]:

- Техніка;
- Економіка, Управління і Право;
- Соціальне забезпечення;
- Економіка сільського господарства;
- Дизайн.

Варто зауважити, що щопівроку у підвищеному спеціальному училищі здійснюється контроль успішності студентів. Школярі пишуть із кожної навчальної дисципліни, за винятком спорту, підсумкову контрольну роботу. Про змістове наповнення контрольної роботи та термін її написання викладачі попереджають школярів заздалегідь (за тиждень до написання контрольної роботи).

Аналіз праць [5], дає нам підстави стверджувати, що у підвищеному спеціальному училищі, так само як у вищих та професійних гімназіях Німеччини відсутні оцінки, оцінювання успішності школярів вираховується у процентному відношенні з загальної суми одержаних балів (Таблиця 2).

Таблиця 2

оцінка	Бали	Процентне відношення
1+	15	100
1	14	> = 95
1-	13	> = 90
2+	12	> = 85
2	11	> = 80
2-	10	> = 75
3+	9	> = 70
3	8	> = 65
3-	7	> = 60
4+	6	> = 55
4	5	> = 50
4-	4	> = 45
5+	3	> = 35
5	2	> = 20
5-	1	> = 10

6	0	<10
---	---	-----

Варто зазначити, що крім щопіврічного контролю успішності є ще і інші види контролю:

Написання рефератів, що може здійснюватися окремим студентом або групою і презентуватися на занятті. Якщо це групова робота, то кожен співавтор мусить працювати над окремим розділом.

Домашнє завдання. Вивчений на занятті новий матеріал опрацьовується учнями додатково вдома. Для перевірки засвоєної школярами навчальної інформації викладачі застосовують невеликі письмові тести.

Усний контроль здійснюється на занятті і дозволяє перевірити якість і сталість знань.

Якщо школяр пропустив заняття, то він мусить обов'язково пояснити причину своєї відсутності (н-д довідку від лікаря та ін.) та у визначений викладачем термін здати пропущений матеріал.

Навчання у спеціалізованому підвищеному училищі закінчується іспитами. Іспити поділяються на усні та письмові.

Письмовий іспит складається з дисциплін: Німецька мова, математика, англійська мова та економіка. Письмовий іспит з кожного предмету триває 4 години. Завдання для письмових іспитів затверджуються шкільним відомством контролю за пропозицією спеціального підвищеного училища.

Усний іспит проводиться експертною комісією, яку представляють переважно три викладачі. На іспит виноситься два запитання: перше — стосується навчального матеріалу що вивчався протягом останнього півріччя, друге — навчального матеріалу з будь-якого навчального півріччя за вибором школяра. На підготовку дається 20 хвилин. Сам іспит триває не більше 20 хвилин. Відповідь на запитання мусить бути змістовною і при відповіді школяр може торкатися інших питань. Іспит з англійської мови проводиться виключно на англійській.

Іспити вважаються складеними, коли з кожного іспиту школяр одержує щонайменше 5 балів. Низький рівень успішності (від 1 до 4 балів) мусить бути вирівняний за рахунок високого балу від 10 і вище одержаного з іншого іспиту або за рахунок нижчих балів від 7 до 9 одержаних на двох інших іспитах.

Якщо іспит не складено, то учень має можливість перездати його через рік, проте необхідною умовою є відвідування училища весь цей період і передача усіх іспитів.

Однорічне підвищене спеціальне училище

Вивчені джерела [5] свідчать, що у кожному класі розпочинають навчання від 28 до 30 школярів. Після закінчення першого півріччя, яке є випробним періодом для школярів, відвідуваність занять зменшується від 2/3 до 3/4 від початкової кількості.

Викладачі, які викладають у цьому училищі економічні дисципліни займаються не лише викладацькою діяльністю, але часто працюють у економічній сфері. Отже, учні під час навчання не лише здобувають теоретичні знання, але і практичні, якими діляться з ними їх викладачі. Кількість тижневого навантаження складає 34 години. У число обов'язкових предметів входять: німецька мова, англійська мова, математика, економіка, право, політекономія, історія, фізика (хімія або біологія), спорт.

Дворічне підвищене спеціальне училище землі Берлін

Навчання у училищі цього типу триває два роки. Перше півріччя триває випробний термін. Школярі, які не змогли реалізувати себе за цей період і не склали необхідної кількості навчального матеріалу не зможуть продовжити навчання в училищі.

Кількість тижневого навантаження складає 34 години. У число обов'язкових предметів входять: німецька мова, англійська мова, математика, економіка, право, соціологія, політекономія, історія, фізика (хімія або біологія), спорт, обов'язковий предмет на вибір: статистика / економічна інформатика математика / іноземна мова.

Як свідчать результати вивчення, на другому курсі (якщо навчання триває 3 роки, то і на 3) у федеральній землі Берлін практика триває ціле півріччя — 800 годин. Тут вони на практиці застосовують та поглиблюють свої здобуті теоретичні знання, уміння і навички. Доцільно зауважити, що місце проходження практики учні обирають самостійно і мусять попідкуватися про нього заздалегідь. Перед початком практики учні одержують щоденники, у яких вони щотижня роблять записи про проходження практики. Успішне проходження практики є передумовою для допуску до випускних іспитів. Школярі, які не відвідували практики, або не відпрацювали пропуски не допускаються до складання іспитів і залишаються на другій рік.

У деяких федеральних землях, як зазначалось вище, навчання у підвищеному спеціальному училищі триває три роки.

Трирічне підвищене спеціальне училище

Варто відзначити, що у цьому училищі розпочинають своє навчання виключно обдаровані школярі, що закінчили 12-ий клас підвищеного спеціального училища і середній бал яких не менше 12. Успішне закінчення 13 класу підвищеного спеціального училища надає право вступу до будь-якого навчального закладу та право вибору навчального напрямку, проте необхідною передумовою є обов'язкове володіння двома іноземними мовами. Якщо учень володіє лише однією іноземною мовою, то він має право розпочати навчання у вищій школі, проте виключно у тому напрямку, який він вивчав у училищі (Н-д Техніка, Економіка та ін.).

Отже, як бачимо, спеціальне підвищене училище сприяє становленню професійно зрілої особистості, яка є спроможною свідомо обирати майбутню професію та тип навчального закладу з урахуванням власних здібностей, можливостей та уподобань.

Список літератури:

1. Національна доктрина розвитку освіти // Болонський процес: нормативно-правові документи. – К.: Вид-во Європейського університету, 2004. – С. 6-27.

2. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн // за заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С.16-25.
3. Führ Ch. Deutsches Bildungswesen seit 1945. – Bonn. – Inter Nationes, 1996.- 342 S.
4. Fachoberschule. – Електронний ресурс. – Режим доступу: 15.12.2006: - <<http://de.wikipedia.org/wiki/Fachoberschule>> - Загол. з екрану. - Мова німецька.
5. Fachoberschule. – Електронний ресурс. – Режим доступу: 15.21.2006: - <[http://de.w/OSZ Handel 1 Fachoberschule](http://de.w/OSZ_Handel_1_Fachoberschule)> - Загол. з екрану. - Мова німецька.

В статтє описано вплив професіональної підготовки на розвиток і формування сучасної особистості, охарактеризовані типи і навчальні напрями спеціального професіонального училища підвищеного типу Німеччини, досліджені основні види контролю успішності учнів в цьому навчальному закладі.

Ключевые слова: *особистість, формування особистості, професіональна підготовка, навчальний напрям.*

In the article there has been covered the influence of professional training upon development of modern personality. There have been described the types and educational directions of a higher specialized school in Germany and explored the principal kinds of students' progress control at the educational institution.

Key words: *personality, personality formation, professional training, educational directions.*